

Pere de PALOL i POCH, un epigon

per Pere de Palol

Pere de Palol i Poch fou un dels darrers escriptors incorporats a les tasques de la **Revista de Gerona** i al moviment renaixentista de la nostra llengua a Girona i, com és normal, un dels lligams amb les generacions que el segueixen, no sols per la seva edat avançada quan va morir, sinó pel fet de la continuïtat que representava el seu fill —el meu pare—, en Miquel de Palol, dintre l'àmbit de les lletres gironines. No oblideu les dates de la seva vida —i de la seva activitat— per jutjar el que afirmo. Neix a Gi-

rona el 1860, de manera que quan es va crear l'**Asociación Literaria**, l'any 1871, tenia 11 anys; i va morir-hi el febrer del 1936, quan la **Revista de Gerona** havia desaparegut des de 1895 i la darrera convocatòria del **Certamen Literario** havia coincidit amb els primers nous Jocs Florals de Girona de L. **Enderroc**, l'any 1902.

Molt aviat es va incorporar al grup inicial de la **Revista**, des de la Cova d'en Vinyes, i així veiem que el 31 de març del 1879 —té 19 anys— és nomenat suplent del jurat qualificador del **Certamen literario** quan n'era president en Narcís Heras de Puig, i secretari l'Hortensi Bajaudas. L'any següent —31 de març de 1880— és elegit bibliotecari de l'**Asociación**, sota la presidència d'en Celestí Pujol i Camps, i la secretaria d'en Francesc Vinyes, amb qui l'uniria una molt entranyable amistat. La seva vinculació a l'**Asociación Literaria** continua i, el 29 de març del 1881, essent president en Botet i Sisó —que tenia 14 anys més que ell— fou elegit Secretari de la Junta directiva, cosa que l'obligà a fer el discurs del Certamen, que fou encara, en castellà. L'any 1895, el darrer de la **Revista de Gerona**, era Secretari del Jurat qualificador del Certamen, i aquesta vegada, féu el discurs en català.

La seva col·laboració a la **Revista** començà, doncs, molt aviat, i ja al volum de l'any 1880 (el IV) hi publica les primeres poesies; col·laboració, però, que només va durar —en la Revista— fins al volum VI, de 1882, mentre després d'aquesta data i fins a 1893 és un dels escriptors més constants del **Certamen Literario** i podem dir que no hi ha festa en la qual no surti el seu nom, de manera que en el tan útil índex sistemàtic on Joan Baptista Torroella publicà 30 volums del Certamen Literario, en el volum corresponent a l'any 1901 (pàgines 214-215), hi trobem registrats 17 títols de poesies seves.

Aquesta llista de dates concretes, un xic freda, no ens dóna, però, la imatge de l'escriptor que —possiblement— podríem posar al costat del seu amic en Francesc Vinyes, metge, i germà del fundador de la **Revista de Gerona**, amb qui feu la descoberta i excavació de la Cova de Les Goges de Sant Julià de Ramis l'any 1889, i que el seu nebot Joan Vinyes i Comas pinta així en les seves «Memòries d'un gironí» (pàg. 25) «El meu oncle que no ha deixat pas obra personal ostensible que testimoniés la seva erudició en prehistòria, arqueologia i numismàtica, va ésser afectuosament recordat per en Pere de Palol en un extraordinari de «El Autonomista», destacant al costat de la vàlua dels seus coneixements, la seva modèstia.

Jo recordo l'avi alt i calmós, amb una barba blanca curta i molt acurada; vivint en la seva vellesa encara, amb una enorme inquietud intel·lectual i profundament crítica. Conservava

una curiositat universal que el portava a plantejar-se des de problemes d'escacs —va deixar-ne inèdit un llibret amb una bona col·lecció original— fins a preocupar-se de mirar el cel amb les seves ulleres de mariner, o endinsar-se en una gramàtica grega per a poder llegir uns textos que li havien caigut a les mans. Per a mi, fou sempre un home una mica fora de sèrie i sorprenent per la quantitat de descobertes que em permetia fer en els primers anys dels meus estudis del batxillerat a Girona. El pare el pinta d'una manera ben clara en les seves memòries (**Girona i jo**, pàg. 63) quan diu d'ell «...semblava personificar tot el romanticisme de la seva època; vivia com aquell qui diu sense tocar de peus a terra: amb una intel·ligència oberta i un esperit autodidacte s'havia compenetrat de totes les inquietuds que aquells temps incials anaven envaint els esperits dels homes. Havia estat el més jove d'aquella generació que a la Cova de Can Vinyes redactava la memorable «Revista de Gerona», oient i dexeble i amic d'homes com els Girbal, o els Pujol i Camps, com Chia i com Botet i Sisó, pacients investigadors de la Història de la Ciutat, capdavanters d'una naixent arqueologia, així com de la foguerada literària i patriòtica que els homes de la Renaixença encenien... Seguia espiritualment la lliçó dels temps i fins i tot hi reeixí moltes vegades».

Poesia i periodisme foren els camps que va conrear amb més continuïtat i els que ens ha deixat en la seva obra. Ja he dit que va començar molt aviat i estimulat per l'obra i l'exemple dels homes de la Renaixença i, molt particularment, per l'Enric Claudi Girbal, possiblement el més inquiet i positiu —amb en Botet i Sisó— del grup de la Revista. En aquest sentit és molt significatiu el pròleg que li dedicà en el seu primer recull poètic «Ramell de violes», editat a Girona el 1879. El recull porta una sèrie de poemes tots ells datats, alguns del 1877, és a dir, quan tenia només 17 anys. No em sé resistir de copiar alguns dels paràgrafs d'aquesta dedicatòria «Al inspirat poeta i cantor de las glorias de la inmortal Girona D. Enrich Claudi Girbal (lo trovador del Onyar). A ningú millor que a V., estusiasta i ardent catalanista, que, habent consagrat sa joventut à enaltir y fer conèixer com trovador é historiayre, las glorias de nostra ciutat nadiuha, fou lo primer en ella y dels primers en Catalunya en secundar lo modern renaixement de la hermosa y rica llengua catalana... Si todas las anteriores consideracions no fossen prou suficients... ho seria la exquisida benevolencia ab que V. s: ha prestat a donarme sos apreciables consells amb motiu de mos primers passos en lo conreu de la poesia catalana...».

Els motius de la vinculació amb en Girbal, doncs, els explica de manera prou clara assenyalant el respecte que li feia l'obra d'un poeta i investigador d'una generació anterior a la seva,

els separaven no res menys que 21 anys. Enric Claudi Girbal nasqué precisament l'any 1839.

En tres anys consecutius va publicar reculls de poemes que tothom cita en les seves biografies. Després de Mamell de Violas (1879), publica «Lo Comte Jofre y La adarga catalana» (1880) i el volum de «Baladas» (1881), però la seva producció poètica no queda tancada en aquest punt ja que segueix, com he dit, els jocs poètics dels Certamen literario, almenys fins a 1893, on li premien possiblement algunes de les seves composicions més interessants i reeixides, com el llarg poema **Panissars**, de 1892, empeltat de verdaguerisme èpic, o altres de tema més històric com **Girona per Aragó, La destrucció d'Ampurias i A las murallas de Girona**, premiades en el Certamen de 1889.

Al costat del tema històric, ple del romanticisme normal en la gent de la Renaixença meitat escriptors i meitat historiadors, com els mateixos Girbal o Botet, cultiva el tema amatori amb la ingenuïtat del moment, però no gens absent d'un profund sentit eròtic que avui, en algunes de les seves poesies ens sorprèn pel que tenen de modernes i actuals. A la vegada escriu sobre temes religiosos plens d'un misticisme a la manera de Mn. Cinto; per exemple, en una sèrie de poemes impresos les estampes de la Confraria de la Puríssima Sangre de Nuestro Señor Jesucristo, sense data ni signatura, però que ell mateix ens havia llegit més d'una vegada. Jo, era, en recuerdo tres, naturalment en català, que porten els títols de «Las llagas de Cristo», «A Jesús» y «Pregària».

L'any 1886 va editar un llibret, imprès per en P. Puigblanquer de Girona, amb el títol de **Poesias**, reunint les premiades en el Certamen del mateix any (Goigs a Sant Narcís, Als fills de l'art, L'Empordà, La Creu, La teva cardina i Idili).

Es precis fer un recull de tota aquesta obra, ben dispersa des de ben al començament de la seva mateixa aparició. La varietat de col·laboracions en premsa i setmanaris, com diré de seguida, i el que ha deixat inèdit, bé mereixen un xic més d'atenció, ara que s'estan ressuscitant les arrels darreres del nostre món espiritual.

Pere de Palol fou, en el camp de la poesia gironina, el nexa entre dues generacions i els joves no varen oblidar-lo. Tinc davant dels ulls un llibret, programa de les Fires i Festes de Girona de l'any 1916 on, com ha estat sempre tradicional, hi van incloses una sèrie de peces literàries, on Pere de Palol va al costat de les generacions noves revolucionàries, si tenim en compte els canons de la Renaixença, com es pot comprovar, només, posant-lo al costat de la poètica d'en Miquel de Palol, el seu fill, l'obra del qual va estimular i seguir, a vegades amb una curiositat no gens absent d'astorament. En aquest programa de Fires hi ha poemes de Ferran Agulló, proses d'en Prudenci Bertrana, poe-

mes de Botet i Sisó, Ramon Bordas, Xavier Carbó, Laureà Dalmau, Dalmàu Carles, Narcís de Fontanilles, Josep Franquet, Joan Maria Freixes, Eduard Girbal, F. Girbal, el seu germà, Josep Morató, Mossèn Miquel Juanola, un fragment de prosa d'en Josep Grahit, d'en Francesc i d'en Xavier Montsalvatje, poemes de Rafel Masó, del propi Pere de Palol, de Miquel de Palol, una prosa de Mercè Padrós, altres poemes de Miquel Planas, de Joaquim Pla, de Mossèn Lluís G. Pla, d'Albert de Quintana, Joan Maria Quer; Joaquim Ruyra, Pere Roca Jordà, una prosa de Carles Rahola i poemes d'Agustí Roca i Josep Tharrats.

No cal dir com l'obra del seu fill, que va començar amb la mateixa precocitat que el pare, li interessava i la seguia, ajudant-la en les coses més íntimes i senzilles. Entre els papers del meu pare hi ha un llarg poema de tema totalment romàntic i medieval —diria— que es diu **La Ondina**, copiat per l'avi amb la seva lletra claríssima i correcta, sobre paper de barba setinat. I moltes vegades, llegint-lo o llegint en Carner, deia que aquests nois ho feien molt bé!

Va dedicar-se, també, al periodisme, des de molt jove. Així el 1879 fou fundador i director amb en Vicenç Piera Tossetti, del **Teléfono Catalán** que només va sortir fins al 1881. Del caire crític ciutadà i, a la vegada, irònic del setmanari, n'és exemple els goigs que «sota el nom de Sant Pep Espatlla tort» dedicaren a l'alcalde de Girona, el senyor Mollera, segons testimoni d'en Joan Vinyes, en les seves Memòries citades (pàg. 47). També va escriure en una altra revista, nova, que comença a publicar en Martí Adroher «El Correo de Gerona» però que va haver de serxir-se, com a redactor d'en Pere de Palol i d'en Juli Piferrer com a col·laborador, dels quals però, va prescindir molt aviat, segons llegim en les mateixes Memòries d'en Vinyes (pàg. 83). Juntament amb els vells, com en Botet i Sisó, va intervenir directament, segons el testimoni del meu pare, en la publicació del setmanari *Lo Gironés* «seguint les directrius que a Barcelona donaven els homes de la Unió en les Bases de Manresa» (Girona i jo, pàg. 64). També va col·laborar en *La Vetllada* (1881) y *Lo Rossinyol del Ter*; a la vegada, en algunes revistes de Barcelona, com *El Orfeonista* (1886-1887) i *L. Escut de Catalunya* (1879-1880). De totes maneres, aquesta feina periodística necessita una investigació concreta per a poder-la jutjar d'una manera justa, si bé es indubtable un cert prestigi en aquest camp que li donava una gran facilitat de ploma i agilitat de pensament, com no era massa freqüent en la gent de la seva època i que l'acostava més al tarannà dels més joves que varen convertir la ironia —una de les armes que podien emprar— en el millor recurs crític enfront d'unes estructures socials i culturals destinades, inevitablement, a canviar.

Dir que el meu avi fou un arqueòleg o, millor, un prehistoriador, em semblaria més aviat una exageració. És evident que dintre la Cova d'en Vinyes, es vivia un ambient netament científic i, en molts d'aspectes, d'una serietat exemplar. Només cal revisar algunes de les obres d'en Girbal i d'en Botet i Sisó. Cal no oblidar el que representa, encara ara, el seu llibre sobre «Empúries» o sobre «Les monedes catalanes», però és probable que tant l'avi com el seu company en les excavacions de la Cova de les Goges, de Sant Julià de Ramis, no passessin d'ésser uns bons espectadors i poc més. Potser en Vinyes va ajudar-hi més que l'avi, si pensem en el que es diu el seu nebot en les Memòries citades... «Als seus coneixements en les matèries predilectes, reunia una extraordinària habilitat de dibuixant que el feia insubstituïble per a la reproducció reconstruïda de monedes, medalles, epigrafia i elements arqueològics, habilitat demostrada especialment en la il·lustració d'algunes obres de numismàtica, com la de Celestí Pujol i Camps, i en la publicada per Antoni Delgado sobre les monedes d'Empúries, i de Rhoses amb les imitacions i la de Botet sobre Empúries» (pàg. 25).

No sé que les troballes de Sant Julià de Ramis fossin mai publicades pels seus descobridors, i els objectes varen restar a ca l'avi, fins que per instigació del meu pare i, sospito, per l'interès d'en Cazorro, les va donar al Museu, on es guarden encara avui.

Fou precisament de la mà d'en Cazorro que es varen donar conèixer, i que cita els descobridors i l'any de la descoberta en el seu estudi publicat a l'Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans de 1908, pàg. 68, des d'on va passar a la importantíssima obra d'Hugo Obermaier «El hombre fósil», en la segona edició de 1925, pàgina 222; i, gràcies a aquestes citacions, ningú no ha oblidat els noms d'en Vinyes i de l'avi entre els pioners de la nostra prehistòria, quan a Girona, gent com en Pere Alsius de Banyoles estaven al corrent del que es feia per Europa, i treballaven en el camp de la geologia i de la paleontologia, dintre dels millors cànons de la ciència internacional. Aquell ferment hauria pogut donar una escola seriosa, ja que l'àmbit geogràfic —com s'està demostrant des de fa tants d'anys— i les troballes repetides, permetien un centre ambiciós i important si la feina aïllada d'un grup d'individualitats hagués pogut tenir connexió amb centres d'investigació del país i de fora. Però llavors tot es feia molt per iniciativa de poca gent, i no es pensava en crear connexions i donar continuïtat a l'obra personal.

En tot cas, les inquietuds personals, les curiositats i la formació autodidàctica —en el cas de Pere de Palol— ens donaven aquest tipus d'homes de lletres que, moltes vegades, la seva mateixa curiositat els portava d'una cosa a una altra. Però ¿què els podríem demanar, quan tot estava per fer?